

УДК 305:614.46](477)

Олена Юрїївна САШУРІНА,

провідний фахівець відділу організації служби

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Олена Сергіївна ЄЛІСЄЄВА,

курсантка 3 курсу факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ

ГЕНДЕРНІ ВИКЛИКИ В УМОВАХ ПОШИРЕННЯ COVID-19

Поняття та значення ґендеру вже давно виходить за рамки наукових видань та обговорень та, стаючи основою реформ, все активніше, сприяє якісній трансформації суспільства. Наразі показники успішності реалізації ґендерної політики у більшості європейських держав є запорукою ефективності розбудови демократичного суспільства без бар'єрів та упереджень.

У цьому напрямку Україна, безперечно, за останні роки продемонструвала якісні перетворення, результатами яких стали внесення змін до законодавства, а саме Виборчого кодексу України, в якому встановлено обов'язкове ґендерне квотування (40 %), встановлено основу для розбудови рівних можливостей жінки та чоловіка по догляду за дитиною, зроблені нові кроки у сфері запобігання домашньому насильству[3]. Поруч із змінами до законодавства відбулося посилення інституційних та координаційних механізмів національного ґендерного механізму, серед таких трансформацій чільне місце посідає створення координаційної комісії з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків, радників з ґендерних питань та ґендерних підрозділів в органах виконавчої влади на національному та регіональному рівнях. Даний перелік реформ можна продовжити створенням нових можливостей для служби та просування військової кар'єри для жінок збройних сил, а також визнання статусу жінки-ветерана з доступом до соціальних виплат. Кардинальні зрушення відбулися у сфері профілактики та реагування на сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом в Україні[5].

В умовах поширення пандемії COVID-19 значно змінилася ґендерна ситуація в Україні, що пов'язано з особливостями карантинних заходів: обмеження права на вільне пересування, заняття підприємницькою діяльністю, заходи соціального дистанціювання. Значно змінилося становище жінок, що опинилися на передовій боротьби з COVID-19. У результаті проведення оперативної ґендерної оцінки за підтримки Структури Організації Об'єднаних Націй з питань ґендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки), були встановлені наступні ґендерні проблеми:

1. Вертикальна та горизонтальна ґендерна сегрегація: кількість жінок на керівних посадах проявляється в значно меншій кількості, ніж у чоловіків, жінки задіяні в бюджетних сферах, де рівень зарплат значно нижчий (охорона здоров'я, освіта, фінансова сфера, мистецтво тощо);

2. Розподіл ґендерних ролей у родині: на жінок ліг тягар неоплачуваної доглядової праці за дітьми та літніми людьми у родині;

3. Підвищився показник домашнього насильства у родинах стосовно жінок (більше ніж 3 тис. звернень на гарячу лінію «Ла Страда-Україна»)[1];

4. Жінки не мають реальної можливості якісно та ефективно впливати на стан ґендерної політики в Україні через низьке представництво у виборних органах усіх рівнів (20,5 % жінок у ВРУ, 20,2 % у КМУ, серед керівників обласних адміністрацій жінки відсутні, такі ж дані і щодо мерів міст, недостатня кількість жінок і серед голів ОТГ)[4]. Що ж до боротьби з COVID-19, то на жаль Урядова Уповноважена з питань ґендерної політики не була введена до складу Міжвідомчої робочої групи з проведення комплексного аналізу можливості ефективного реагування системи охорони здоров'я щодо протидії спалаху COVID-19, незважаючи на окремий лист з проханням ввести її в цю групу[2].

Як зазначалося вище в умовах поширення COVID-19 значно збільшилися показники домашнього насильства. У цьому аспекті важливо звернутися до стану реагування Національної поліції України на факти даного явища. За даними опитування постраждалих від домашнього насильства на Національній гарячій лінії з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації та Національній гарячій лінії для дітей та молоді щодо реагування органів державної влади на випадки домашнього насильства під час пандемії COVID-19, в якому взяли участь 303 респонденти, серед яких 90% жінок, 8,5% чоловіків (ще 1,5 % не визначилися з відповіддю), 220 осіб (72, 6 %) зверталися до поліції про факт вчинення домашнього насильства. 60 не зробили цього через побоювання щодо ускладнення ситуації, 18 – через недовіру до правоохоронного органу. При цьому серед 220 осіб лише 144 заявили, що поліція відреагувала на їхні повідомлення. Серед форм реагування, виходячи із відповідей, 57 осіб зазначили, що поліція прийняла заяву та здійснила подальше реагування (відкрито провадження у справі про адміністративне правопорушення, відкрито кримінальне провадження або видано терміновий заборонний припис), 59 осіб повідомили, що поліція прийняла заяву, проте належного реагування не здійснила. У ході усього опитування стало відомо, що всі опитані не користувалися Telegram чат-ботом #ДійПротиНасильства, який МВС запустило в квітні 2020 р. з метою поліпшення реагування на домашнє насильство в умовах пандемії COVID-19[1].

Отже, в умовах поширення COVID-19 слід звернути увагу і на гендерну ситуацію в країні. Серед заходів реагування на численні факти гендерної дискримінації, необхідно забезпечити рівне представництво жінок та чоловіків у виборних органах, звернути увагу на соціальне забезпечення родин, у яких жінка обтяжена не лише фінансовим забезпеченням, а й доглядом за дітьми та літніми людьми. Правоохоронним органам слід більшу увагу приділяти фактам вчинення домашнього насильства, а саме: здійснювати якісну профілактичну роботу, кваліфіковано здійснювати оцінку ризиків та спиратися на законодавчу базу щодо запобігання домашнього насильства.

Список бібліографічних посилань

1. Аналітичний звіт «Реагування державних органів влади на випадки домашнього насильства під час кризових ситуацій (зокрема пандемії Covid-19) та рекомендації щодо вдосконалення їхньої роботи / Ю. В. Аносова, К. А. Бороздіна, К. В. Черпаха // ГО "Ла Страда-Україна". 2021. URL: https://la-strada.org.ua/wp-content/uploads/2021/06/analychnyj-zvit_15.06.21.pdf (дата звернення 22.07.2021)
2. Оперативна гендерна оцінка становища та потреб жінок у контексті ситуації з COVID-19 в Україні. URL: https://www.auc.org.ua/sites/default/files/report_rga_covid-19_ukr_0.pdf (дата звернення 25.07.2021).
3. Про невідкладні заходи щодо запобігання та протидії домашньому насильству, гендерному насильству та захисту прав жертв такого насильства: указ Президента України від 21 вересня 2020 року №398/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3982020-35069> (дата звернення 25.07.2021)
4. Центральна виборча комісія України. URL: <https://www.cvk.gov.ua/index.html> (дата звернення 25.07.2021)
5. Щорічний звіт 2020 ООН Жінки Україна. URL: <http://unwomenukraine.-annualreport.tilda.ws/page18091867.html> (дата звернення 21.07.2021)

Одержано 29.09.2021